

СПЕЦИФІКА ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ФОРТЕПІАНО В КОШИЦЬКІЙ КОНСЕРВАТОРІЇ

THE SPECIFICS OF THE PROCESS OF PREPARATION OF FUTURE PIANO TEACHERS AT THE KOSICE CONSERVATORY

Ця стаття покликана висвітлити ряд питань, пов'язаних із дослідженням специфіки процесу підготовки майбутніх викладачів фортепіано в Кошицькій консерваторії. Для глибокого розуміння цієї проблематики набуває вивчення, теоретичний аналіз і творче використання досвіду, набутого в Словацькій Республіці на прикладі Кошицької консерваторії.

Розкрито сутність становлення, розвитку і сучасного стану професійної фортепіанної освіти в Кошице у другій половині ХХ ст. – початку ХХІ ст. Обґрунтовано актуальність дослідження та доведено професійну значимість фортепіанного навчання. Проаналізовано наукові дослідження, які висвітлюють історичні аспекти формування фортепіанної школи в Словацькій Республіці. Виявлено брак фахових підручників словацьких мистецтвознавців, адже в своїй роботі викладачі консерваторії користуються методичними працями відомих мистецтвознавців світу. Вивчено питання процедури проведення вступної кампанії та її особливості. Досліджено комплекс навчальних дисциплін, що становлять основу фахового фортепіанного навчання. Під час навчання студенти опановують широкий спектр навчальних дисциплін, що включають у себе музично-теоретичні, культурологічні, мистецтвознавчі дисципліни, психологію та педагогіку, історію фортепіанної гри та літератури. Здійснено аналіз програмових вимог, які студент зобов'язаний виконати протягом усього навчального процесу. Висвітлено формування концертмейстерських навичок студентів у процесі навчання в консерваторії. Розглянуто взаємовплив навчальних дисциплін, що сприяють вихованню висококваліфікованих, талановитих музикантів-педагогів і виконавців.

Проведений аналіз підготовки майбутніх викладачів фортепіано в Кошицькій консерваторії дав змогу дійти висновку про еволюційний напрям, збагачення новими ідеями та наявність прогресивного розвитку. Проаналізована роль мистецької освіти у формуванні особистості, а також становлення та самореалізації людини в сучасному суспільстві.

Ключові слова: фахова підготовка, методика викладання, фортепіанне навчання, викладачі фортепіано.

This article aims to cover a number of issues, related to the study of the specific process of preparation of future piano teachers at the Kosice Conservatory. For a deeper understanding of this issue, acquires study, theoretical analysis and creative use of experience, acquired in the Slovak Republic by the example of the Kosice Conservatory.

The essence of the formation, development and current state of professional piano education in Kosice in the second half of the XX century is revealed the beginning of the XXI century. The relevance of this is substantiated and the professional importance of piano training is proved. Scientific research has been analyzed, covering the historical aspects of the formation of a piano school in the Slovak Republic. A lack of professional textbooks by Slovak art critics has been identified, after all, in their work conservatory teachers use methodical works of famous art critics of the world. The issues of the procedure of conducting the introductory campaign and its peculiarities were studied. The complex of educational disciplines that make up the basis of professional piano training is investigated. The program requirements that the student is obliged to fulfill throughout the educational process are analyzed. Students learn a wide range of subjects during their studies, including musical, theoretical, cultural, art disciplines, psychology and pedagogy, history of piano playing and literature. The formation of student's concertmaking skills in the course of studying at the conservatory is covered. The interaction of educational disciplines contributing to the educational of highly qualified, talented musicians-educators and performers is considered. An analysis of the preparation of future piano teachers at the Kosice Conservatory was conducted allowed us to conclude on the evolutionary direction, enrichment with new ideas and progressive development. The role of art education in the formation of the individual, as well as the formation and self-realization of the person in the modern society is analyzed.

Key words: professional training, teaching methods, piano training, piano teachers.

УДК 378.011.3-052:780.616.432(437.6)
(045)

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-19-2-19>

Тетерюк-Кінч Ю.С.,

аспірант кафедри педагогіки музичної освіти і виконавського мистецтва Мукачівського державного університету

Постановка проблеми в загальному вигляді. Кожна країна світу має свою специфіку в галузі мистецької освіти, яка може стати провідною в загальносвітовому контексті освітнього процесу, визначити основні напрями розвитку та вплинути на подальше формування його системи. Варто зазначити, що в українському музикознавстві відсутні концептуальні дослідження, присвячені актуальним проблемам словацької мистецької освіти, зокрема фортепіанної школи. Для глибокого розуміння велике значення мають вивчення, теоретичний аналіз і творче використання досвіду, набутого

в Словацькій Республіці на прикладі Кошицької консерваторії.

У процесі розкриття проблеми розвитку професійної фортепіанної освіти велике значення має аналіз наукових досліджень, які висвітлюють історію виникнення фортепіано, фортепіанної школи, яскравих представників фортепіанного мистецтва, педагогів та методики викладання. Натомість історичні аспекти розвитку формування фортепіанної школи в Словацькій Республіці та специфіка процесу підготовки майбутніх викладачів фортепіано залишаються поза увагою науковців. Серед

робіт словацьких учених можна виділити монографію словацького діяча культури та єврокомісара Я. Фігеля «Мистецька і культурологічна освіта у країнах Європи» та піаністки-мистецтвознавця Є. Фішерової-Мартвонової «Розмови про проблеми піаніста-виконавця та піаніста-педагога», а також питання розвитку змісту мистецької освіти в країнах ЄС розкриті в працях українських дослідників М. Дмитриченко [1], Л. Масол, С. Сисоєвої [2; 3], В. Черкасова та О. Шевнюк [4].

Мета статті – розкрити специфіку процесу навчання майбутніх викладачів фортепіано у процесі фахової підготовки на прикладі Кошицької консерваторії.

Виклад основного матеріалу. У колі правового статусу вищі навчальні заклади Словацької Республіки регулюються законом № 245/2008 – Збірником законів «Про виховання та освіту» в новій редакції.

У Словацькій Республіці існують державні та приватні навчальні заклади, серед яких одне з найважливіших значень у сфері мистецької освіти відіграють консерваторії, які функціонують у таких містах: Жиліна, Банська Бистриця, Братислава та Кошице (2 навчальних заклади). Приватні – в Пряшеві та Нітрі.

Вступна кампанія в Кошицьку консерваторію та інші навчальні заклади Словаччини проходить в березні. Загалом вступні іспити тривають один день. При вступі до Кошицької консерваторії вступники складають низку іспитів. Перший іспит – це проходження абітурієнтом психологічного тесту на виявлення того, чи зможе учень навчатися цієї професії. Адже музичне мистецтво – це психологічно тяжка школа. Не всі учні під час виступу на публіці можуть перебороти хвилювання. Тому до отримання професії музиканта ставляться з великою відповідальністю. Наступний іспит – це тести зі словацької мови. Під час третього іспиту абітурієнти здають тести з теорії музики та музичної літератури. І завершальний четвертий іспит – тести з інтонації і ритму (сольфеджіо). Для вступу до Кошицької консерваторії треба мати базові мистецькі знання.

Після проходження усіх тестів абітурієнт складає іспит зі спеціального класу. Обов'язково на іспиті зі спеціального класу, абітурієнт має продемонструвати комісії усі мажорні та мінорні гами (прямі, розхідні, в терцію, сексту, дециму, мелодичну і гармонічну, довге арпеджіо, секстакорд, квартсекстакорд). Далі вступник грає одну 2-голосну інвенцію Й.С. Баха, швидку частину класичної сонати (I або III) Й. Гайдна, В.А. Моцарта, М. Клементі, 2 етюда К. Черні ор. 299 (починаючи з 25 етюду), ор. 740 або Г. Крамера, 1 п'єсу епохи романтизму та 1 твір композитора ХХ ст.

Під час оцінювання комісія ставить бали зашифровано. Обов'язково береться до уваги свідоцтво

про закінчення школи. Через 3 дні засідає приймальна комісія і про результати вступних іспитів абітурієнтам відсилається повідомлення про зарахування або незарахування. Якщо в березні після вступних іспитів не було відібрано необхідну кількість студентів на навчання, то в разі потреби відюувається додатковий набір вступників у серпні.

Навчання в Кошицькій консерваторії починається з 2 вересня і триває до 1 липня. Протягом навчального року є осінні, зимові (довгі), весняні, великодні і літні канікули.

Перший семестр закінчується 1 лютого, а зимова сесія триває з 20 січня і до 25 січня. Наприкінці другого семестру іспит зі спеціального класу студенти складають 20 червня.

Термін навчання в консерваторії триває 6 років. Після 4 років навчання студенти отримують атестат зрілості. Випускними іспитами є:

- 1) спеціальний клас;
- 2) словацька мова;
- 3) англійська або німецька мова;
- 4) комплексний іспит, який складається з 3 питань по дисциплінах із музичної літератури, теорії та сольфеджіо (інтонація та ритм).

Після IV–V курсів студент має право вступати у вищі мистецькі навчальні заклади, але це відбувається рідко, тому що випускник має недостатню фахову підготовку. Як правило, у виші поступають після VI курсу. Також випускник має право працювати в школі, хоча з атестатом зрілості в школі зарплата менша. Але, навчаючись на V–VI курсах, паралельно можна викладати в школі, таких спеціалістів вважають «некваліфікованими».

Якщо студент продовжив своє навчання на V–VI курсах, то профільючими дисциплінами курсу є методика, психологія і педагогіка, історія фортепіанної гри, історія фортепіанної літератури, концертмейстерський клас, камерна гра.

Концертмейстерський клас, читку з листа і камерні дуети починають навчати з III курсу. Студентів фортепіанного відділу прикріплюють до викладачів вокального та інструментальних відділів (вокал, струнні, духові і т.д.). Щороку студентів-піаністів переводять до іншого класу і за період навчання вони мають змогу відіграти студентам усіх інструментальних відділів і вокалістам. До III курсу студентам вокальних та інструментальних відділів грають тільки студенти-піаністи, а з IV курсу – професійні викладачі-концертмейстери. Кращі студенти мають змогу грати з тріо або квітетом. Твори, які студенти-концертмейстери мають грати у вокальних та інструментальних класах, вивчають із викладачем, що відповідає за цю ділянку роботи.

Для студентів V курсу є обов'язковим навчання гри на клавесині, а з VI курсу – гри на органі, а в результаті здається іспит.

У Кошицькій консерваторії немає загально-освітніх дисциплін, тільки мови, естетика, релігієзнавство. Цикл загальноосвітніх дисциплін студенти можуть вивчати у вечірній школі, бо в консерваторії є договір про співпрацю з гімназією і навчаються там із I курсу. Після завершення консерваторії деякі випускники можуть змінювати напрям своєї діяльності і поступати в університети не мистецького спрямування, тому треба мати атестат із загальноосвітньої школи.

На завершення навчання в консерваторії випускник зобов'язаний скласти випускні іспити. Однією складовою частиною випускних іспитів є виконання сольної програми, як правило, такі концерти відбуваються в травні-квітні. Концерт має тривати не менше пів години. За рекомендацією комісії випускник має змогу відіграти концерт у Кошицькій філармонії, консерваторії або мистецькій школі. Після сольного концерту проходять усні іспити з педагогіки, психології, методики та обов'язковим є проведення відкритого уроку з учнем. Протягом навчання студенти мають педагогічну практику, яку вони проходять у дитячій мистецькій школі, де в результаті і складають іспит із педагогічної практики.

Ще однією формою випускних іспитів є написання та захист випускної праці (дипломна робота обсягом 35 сторінок). Тему випускної праці дають ще за рік до закінчення консерваторії. Під час захисту випускник демонструє свою роботу, а також комісія задає питання про зміст випускної праці. Теми для написання праці різноманітні: історія виконавства, історія музичної школи, історія педагогіки, аналіз твору, про особистість тощо. Обов'язковим є рецензування цієї роботи.

По завершенні навчання в консерваторії випускник отримує кваліфікації викладача та концерт-майстера.

Проблемним під час викладання в консерваторії є те, що практично немає фахових підручників словацьких мистецтвознавців. У роботі користуються відомими методичними працями Д. Алексева, Г. Нейгауза, Н. Кашкадамової, Н. Любомудрової, Л. Николаєва тощо. Багато інформації беруть з інтернет-ресурсів.

Уроки зі спеціального класу проводяться 3 рази по 45 хвилин на тиждень, дуети з III курсу – по 45 хвилин 1 раз на тиждень. Уроки з концерт-майстерського класу проводяться 1 раз на тиждень із III курсу і 2 рази – з IУ курсу по 45 хвилин.

У Кошицькій консерваторії на фортепіанному відділі розроблені програмові вимоги, які студент зобов'язаний виконати протягом всього навчального процесу.

Протягом I курсу студенти працюють над вдосконаленням технічного розвитку. Обов'язковою є задача технічного заліку, де студенти виконують всі мажорні та мінорні гами (прямі, в терцію, в сексту, в октаву), довгі арпеджіо, домінантсептеекорд та

зменшений септеекорд. Готують 6 етюдів К. Черні ор. 740 або Г. Крамера. Протягом навчального року вивчають п'ять 2- або 3-голосних інвенцій, французьку сюїту Й.С. Баха, класичну сонату Й. Гайдна, В.А. Моцарта, М. Клементи або Л. ван Бетховена та три п'єси різних стилів.

На II курсі обов'язковим є виконання 3-голосної інвенції, 2 швидкі частини сонати (I або III чч.), 3 інструктивні етюди (К. Черні ор. 740, Г. Крамер), твір епохи романтизму і твір композиторів ХХ ст.

На III курсі варто виконати прелюдію і фугу ДТК Й. С. Баха, сонатне алегро і II частину (адажіо) великої форми (Й. Гайдн, В. А. Моцарт, М. Клементи або Л. ван Бетховен), середню форму композиторів доби романтизму і ХХ ст. (скерцо, балади, фантазії), 3 концертні етюди (Ф. Ліст, Ф. Шопен, О. Скрябін, С. Рахманінов, Й. Гумель).

За період навчання (перші 4 роки) студент зобов'язаний вивчити та винести на публіку цілу класичну сонату. Можна її зіграти на іспиті, семінарі в будь-який період (наприклад на студентській філармонії, де мають бути мінімум 3 викладачі).

У Кошицькій консерваторії багато навчається українців. Після закінчення українських мистецьких навчальних закладів (мистецькі школи, музичні коледжі) наші випускники шкіл можуть вступити на навчання на I курс, а випускники коледжу – на V курс консерваторії. На вступному іспиті випускникам шкіл треба виконати усі умови, які є для словацьких абітурієнтів, а випускникам коледжу – виконати прелюдію і фугу ДТК Й.С. Баха, сонатне алегро Й. Гайдна, В.А. Моцарта або Л. ван Бетховена, 2 художні етюди (Ф. Шопен, Ф. Ліст, К. Дебюссі, С. Рахманінов, О. Скрябін тощо), середню форму композиторів доби романтизму та ХХ ст. (скерцо, балади, фантазії). Вступні іспити, як і для словацьких абітурієнтів, проходять у березні та додатково в серпні.

Як статистика доводить, що наші учні та студенти поступають із високим фаховим рівнем, але часто зустрічається психологічна проблема. Також для українських студентів можливий мовний бар'єр. Обов'язково треба вільно володіти словацькою мовою.

Щоб викладати в консерваторії, освіта викладачів має бути вищою, але обов'язково фаховою – не педагогічною.

Кошицька консерваторія тісно співпрацює з Кошицькою філармонією. Кожного року відбувається мистецька акція: «Студенти грають з оркестром філармонії». Кращі студенти відділу систематично виконують концерти як солісти з оркестром філармонії та виступають у різноманітних концертах та заходах.

Висновки. Варто зауважити, що специфіка процесу підготовки майбутніх викладачів фортепіано в Кошицькій консерваторії спирається на відомі європейські стандарти функціонування.

Проведений аналіз підготовки майбутніх викладачів фортепіано в другій половині ХХ – на початку ХХІ століття дає змогу дійти висновку про еволюційний напрям, збагачення новими ідеями та наявність прогресивного розвитку. Система професійної музичної освіти, її формування тісно пов'язані з діяльністю мистецьких навчальних закладів. Обов'язковою умовою є вимогливе ставлення до відбору професійних викладачів, у своїй педагогічній роботі вони опираються на європейський рівень навчання гри на фортепіано. Під час навчання студенти опановують широкий спектр навчальних дисциплін, що включають у себе музично-теоретичні, культурологічні, мистецтвознавчі дисципліни, психологію та педагогіку, історію фортепіаної гри та літератури. Музична освіта Словаччини розвивається на високому професійному рівні, що

сприяє вихованню висококваліфікованих, талановитих музикантів-педагогів і виконавців.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Дмитриченко М.Ф. Вища освіта і Болонський процес : Навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / М.Ф. Дмитриченко, Б.І. Хорошун, О.М. Язвінська, В.Д. Данчук. Київ : Знання України, 2006. 440 с.
2. Сисоєва С.О., Кристопчук Т.Є. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика: навч. посібник. Рівне : Овід, 2012. 352 с.
3. Сисоєва С.О., Заскалета С.Г. Неперервна професійна освіта у документах Європейського Союзу. КП «Миколаївська обласна друкарня», 2009. 480 с.
4. Шевнюк О.Л. Українська та зарубіжна культура : Навч. посібник для студ. вузів. Київ : Знання-Прес, 2002. 277 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>